

Częstochowa

Ko. pw. św. Barbary DM i św. Andrzeja Ap.

Opis kościoła:

Jacek i Maria Łempiccy, *Święci w Polsce i ich kult w świetle historii*, Kraków 2008, str. 75-76.

lub: Andrzej, Częstochowa

- <http://sancti-in-polonia.wietrzykowski.net/2a.html>

Kł par śś. Andrzeja i Barbary oraz dawny klasztor paulinów i kaplica „Nad Źródłem”. Kościół został wzniesiony w XVI-XVII wieku, rozbudowany w następnych wiekach, odnowiony w XX wieku.

Na narożniku fasady kaplicy, od zach. na wysokim postumencie rzeźba św. Barbary, kamienna, o charakterze w. XVIII.

W ołtarzu głównym (pierwotny z 1643 r., obecny z 1882 r. z rzeźbami z ok. 1747 r.) pod zasuwą jest obraz św. Barbary z dwoma aniołkami unoszącymi nad jej głową wieniec i trzecim, podającym kielich, barokowy po poł. w. XVII, (mal. zapewne Jan (Felicjan) Ratyński, paulin jasnogórski, restaurowany 1904), w sukience srebrnej trybowanej z w. XVIII (po 1733 r.). Na ścianach prezbiterium wiszą obrazy barokowe, cykl przedstawiający sceny z legendy żywota św. Barbary:

1. Spotkanie z cesarzem;
2. Pojmanie i sąd;
3. Ścięcie i porażenie oprawcy;

4. Alegoria tryumfu św. Barbary nad śmiercią (opatrzone kartuszem z inskrypcją łacińską, barokowe z 4 ćwierci w. XVIII, sygn. Kazimierz Kędzierski, prze-malowane 1892, odnawiane 1904).

Dwa ołtarze - w kaplicy Najświętszego Sakramentu z końca w. XIX i ołtarz w kaplicy św. Anny z ok. poł. w. XVIII, przerabiany w XIX wieku - mają rzeźby Świętej z końca XIX wieku. Też na konfesjonale z 1894, rzeźbionym, widnieje w zapleczku malowana postać św. Barbary.

W kościele znajduje się relikwiarz Krzyża Św. manierystyczno-barokowy, z 1641 r., fundacji o. Andrzeja Gołdonowskiego dla nowicjatu jasnogórskiego, kilkakrotnie

restaurowany, trybowany i grawerowany, z elementami odlewanymi, częściowo złożony, w kształcie krzyża z promieniami w narożach, przeszklona puszcza na relikwie w kształcie krzyża, wewnątrz analogicznego kształtu kryształowy relikwiarzyk; na nodusie figurki z brązu śś. Barbary i Sebastiana (2 poł. w. XIX); stopa późnogotycka, na jej otoku łacińska inskrypcja fundacyjna oraz data.

Obok kościoła wybudowano w XVIII w. **kaplicę zw. „Nad źródłem”**.

Kaplica jest nakryta kopułą, w podniebiu kopuły malowidła zapewne z ok. 1747 r., (odnowione w 1896 r., gruntownie przemalowane w. XX) można oglądać cztery obrazy, ilustrujące wydarzenia z historii obrazu Jasnogórskiej Matki Bożej i powstanie źródła. Widać tu kolejno przedstawiony:

napad husytów na klasztor,
wywiezienie obrazu,
jego porzucenie
i odnalezienie przez zakonnik.

W ołtarzu głównym w kościele jest umieszczony tryptyk (z 1521 r.) z zachowanym jednym skrzydłem, na drugim, rekonstruowanym w 1976-77, przedstawiono postaci Matki Bożej i św. Barbary. Jest także obraz z w. XVII św. Barbary oraz Jej relikwiarz regencyjny z ok. 1720-40 w kształcie monstrancji promienistej, zwieńczonej krzyżem z rubinem, puszką na relikwie owalna, z sygnetową pieczęcią lakową z h. Kościeszka pod kapeluszem biskupim.

Kościół i kaplica powstały na miejscu czczonym już od dawna, a związanym z jednym z wydarzeń z historii cudownego wizerunku jasnogórskiego. Jak mówią przekazy historyczne w dzień Wielkanocy 1430 r. na Częstochowę napadła grupa rabusiów, jak sądzono powszechnie, husytów, którzy - według przekazu Jana Długosza - nie poprzestawszy na złupieniu klasztoru „*sam nawet obraz Najchwalebniejszej Pani naszej odarli ze złota i klejnotów, którymi go ludzie pobożni przyozdobili*”, a nawet „*oblicze obrazu mieczem na wylot przebili*”. Późniejsze wersje historii tego wydarzenia podają, iż miało to miejsce w czasie próby wywiezienia obrazu z Jasnej Góry - konie ciągnące wóz, na którym złożono obraz nie chciały ruszyć z miejsca i rozwścieczeni rabusie zrzucili wizerunek na ziemię. W miejscu tym wytrysnęło cudowne źródło, a zakonnicy odnalazszy sprofanowany obraz, obmyli go i następnie wywieźli do Krakowa, gdzie z inicjatywy króla Władysława Jagiełły został naprawiony, na nowo ozdobiony i wreszcie z powrotem umieszczony w kaplicy sanktuarium jasnogórskiego.

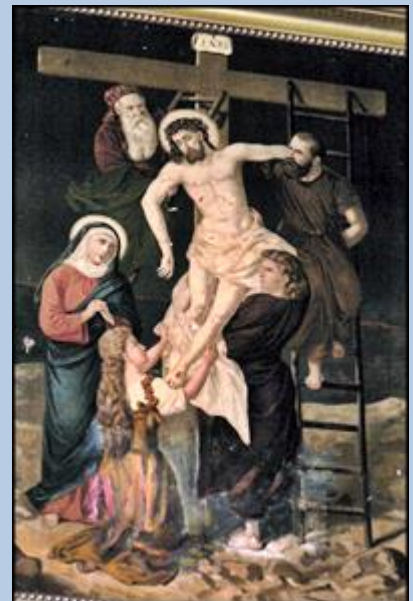
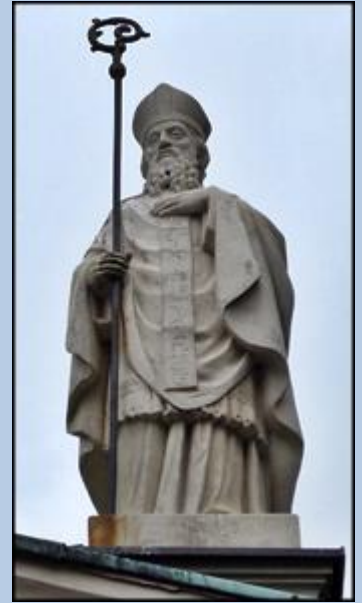
Legenda ta, niewątpliwie oparta na autentycznych wydarzeniach, spowodowała, że wkrótce upamiętniono to miejsce - zapewne wznosząc krzyż, a może nawet niewielką kaplicę drewnianą. Z podaniem tym wiąże się również do dziś żywa wiara w uzdrawiającą moc wody z cudownego źródła. Wodę z tego źródła piją nieomal wszyscy pielgrzymi. Działa ona głównie na oczy, przede wszystkim jednak ogólnie wzmacnia organizm, choć stwierdzonych jest wiele przypadków cudownych uzdrowień.

O dawnym kulcie świadczy spis inwentarza, w 1717 roku były zatem:

- suknia szczerozłota z czterema perłami,
- wieniec srebrny, pozłacany,
- korona z krzyżykiem na głowie św. Barbary,
- pektoralików z diamentami - 4
- diamentów w 4 sztukach - 40
- palma srebrna,
- kwiateczków pozłacanych - 55
- kwiateczków pozłacanych na sukience - 64
- wotów srebrnych - 32
- wotów innych - 3.

Kościół św. Barbary i znajdująca się przy nim kaplica z cudownym źródłem są do dziś często odwiedzane przez pielgrzymów przybywających do Częstochowy.

Uzupełnienie: W roku 1637 – staraniem prowincjała paulinów – **o. Andrzeja Goldonowskiego** – rozpoczęto budowę kościoła i klasztoru paulińskiego; budowę ukończono w roku 1642, a 14 maja 1643 r. kościół został konsekrowany przez sufragana gnieźnieńskiego, **bpa Jana Madalińskiego**. Parafię erygowano 3 sierpnia 1891 r. – przez **bpa włocławskiego Aleksandra K. Bereśniewicza** – wydzielając jej teren z parafii św. Zygmunta. (J.N.)

Zdjęcia i uzupełnienie: Jan Nitecki

[POWRÓT DO STRONY GŁÓWNEJ IKONOGRAFII](#)